

Pregledni rad

UDK 336.226.322(497.6 RS)

DOI 10.7251/SVR1612211G

**ANALIZA PORESKOG OPTEREĆENJA RADA –
PORESKOG KLINA U REPUBLICI SRPSKOJ**

Sonja Gavrić, dipl. ecc.¹

RTV Slobomir Bijeljina

Apstrakt: Poresko opterećenje troškova radne snage porezom na dohodak i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje značajan je pokazatelj fiskalne pozicije svake zemlje zbog dominantnog uticaja na funkcionisanje tržišta rada i nivo privrednog razvoja. Ipak, nerijetko se dešava da zbog različitih zakonskih korektivnih stavki, poput osnovnog ličnog odbitka, zakonska ili nominalna stopa nije jednaka efektivnoj stopi po kojoj se oporezuje konkretan dohodak. Zato je potrebno utvrditi stvarno poresko opterećenje rada ili poreski klin, što je moguće primjenom različitih metodoloških pristupa. U ovom radu prikazani su i određeni upoređeni rezultati dobijeni primjenom metodologije KPMG International-a i OECD-a za Republiku Srpsku, čime je omogućena međunarodna uporedivost dobijenih rezultata, kao i analiza mogućnosti smanjenja stope poreskog opterećenja rada u skladu sa postojećim ekonomskim prilikama u zemlji.

Ključne riječi: *poresko opterećenje rada, poreski klin, Republika Srpska, porez na dohodak, doprinosi za socijalno osiguranje.*

UVOD

Osnovni problem većine poreskih sistema savremenih zemalja jesu visoki troškovi radne snage. Savremena analiza poreske politike sve je više usmjerena na intenzitet poreskog opterećenja rada, koje se manifestuje porezom na dohodak i doprinosima za socijalno osiguranje. Dakle, razlika između ukupnog troška radne snage i neto dohotka zaposlenog čini izraz poreskog opterećenja rada ili *poreski klin*. Ova kategorija ima znatan uticaj na nivo zaposlenosti, funkcionisanje i opstanak tržišta rada, nivo poreske evazije i rasprostranjenost sive ekonomije, međunarodnu konkurentnost izvoza, te mnoge druge značajne faktore, što ovu temu čini globalno atraktivnom za istraživanje.

Posmatrano na nivou naše zemlje, gdje stopa zaposlenosti iznosi svega 31,7%² (poređenja radi, ista stopa u Evropskoj uniji iznosila je 69,2% u

---

¹ Posdiplomac FON Beograd, e-mail: sonja.gavric.92@gmail.com

2014. godini, a u Strategiji EU 2020 postavljen je cilj da se dostigne stopa u iznosu od 75% do 2020. godine za stanovništvo uzrasta 20-64 godine), nivo poreskog opterećenja rada značajan je parametar u pogledu uticaja na tržište radne snage, jer, primjera radi, povećanje oporezivanje rada može rezultirati ili većim troškom rada za poslodavca, ili nižom platom za zaposlenog – u oba slučaja destimulativno.

Visoko oporezivanje rada utiče i na razvoj sive ekonomije, posebno u slučaju niže plaćenih zanimanja. Značajan podatak je sljedeći: prema Anketi o radnoj snazi iz 2014. godine, u Republici Srpskoj je bilo 24,9% lica koja su imala neki oblik zaposlenja, a koja su istovremeno bila prijavljena na biro za zapošljavanje, što znači da je najmanje svaka četvrta zaposlena osoba radila „na crno“.³

Visina oporezivanja rada utiče i na međunarodnu konkurentnost izvoza jedne zemlje – smanjenje poreskog klina u pravcu smanjenja cijene rada, može rezultirati sniženjem cijena izvoznih proizvoda i usluga, što će povećati cjenovnu konkurentnost zemlje, posebno ako je u pitanju zemlja sa fiksnim deviznim kursom, kakav ima BiH, jer nepromijenjen devizni kurs neće neutralisati cjenovnu konkurentnost.

Globalni trendovi ukazuju na stalno povećanje poreskog pritiska na rad. Visokokredibilna međunarodna institucija, Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (eng. *Organization for Economic Cooperation and Development – OECD*), objavila je u 2015. godini podatke⁴ koji ukazuju na rast poreskog opterećenja rada u periodu od 2010. do 2014. godine u 23 od 34 zemlje članice. Kao glavni uzročnik rasta ukupnog poreskog klina u 18 od 23 zemlje koje bilježe povećanje, pominje se porez na dohodak pojedinca. Sa druge strane, isti faktor, zajedno sa doprinosima na teret poslodavca, uticao je i na smanjenje poreskog klina u pojedinim zemljama, iako sa znatno manjim učešćem u ukupnoj promjeni visine poreskog klina (svega 10 zemalja).

Najveće poresko opterećenje rada među posmatranim zemljama ima Belgija (55,6%), zatim Austrija (49,4%), Njemačka (49,3%) i Mađarska (49,0%). Prema posljednjim podacima, poreski klin u Republici Srpskoj prema metodologiji OECD-a iznosi 38,2%, što je svrstava u sami svjetski vrh u ovoj oblasti, što, svakako, nije ohrabrujući podatak.

---

² Podatak Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine za 2014. godinu, dostupno na: <http://www.bhas.ba/> [09.01.2016. godine]

³ Đukić, O. (2015). *Analiza inicijative za smanjenje stope doprinosa u Republici Srpskoj*. Banjaluka: Centar za istraživanja i studije GEA; dostupno na: <http://www.gea.ba/wp-content/uploads/2015/05/Analiza-inicijative-za-smanjenje-stope-doprinosu-u-RS.pdf> [09.01.2016. godine]

⁴ OECD (2015). *Taxing Wages 2015*, OECD Publishing, Paris. Dostupno na: http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2015-en [10.01.2016. godine]

PORESKO OPTEREĆENJE RADA U REPUBLICI SRPSKOJ

Poresko opterećenje rada, kao vid parcijalnog poreskog opterećenja, prikazuje opterećenje bruto dohotka pripadajućim porezom na dohodak i doprinosima za socijalno osiguranje.

Doprinosi za obavezno socijalno osiguranje, kao druga komponenta poreskog klina, mogu podrazumijevati dvije kategorije, u zavisnosti od karakteristika poreskog sistema zemlje: doprinose za socijalno osiguranje na teret poslodavaca, te doprinose za socijalno osiguranje na teret zaposlenog. U cilju utvrđivanja stvarnog poreskog tereta na određeni dohodak, primjenjuje se efektivna ili stvarna poreska stopa, koja se u praksi najčešće naziva poreski klin (eng. *tax wedge*) i predstavlja pokazatelj ukupnih poreskih obaveza koje terete bruto dohodak od nesamostalnog rada, odnosno bruto platu poreskog obveznika (poreze, doprinose i druga davanja koja su vezana za dohodak).⁵

Poreski klin, dakle, razdvaja ukupno zarađeni dohodak zaposlenog na dio koji pripada njemu i dio koji, prema obavezujućim propisima, pripada državi. Sa stanovišta zaposlenog kao poreskog obveznika, te obaveze predstavljaju oduzimanje dijela njegovog dohotka i umanjeње njegove ekonomske snage, ali sa stanovišta poslodavca sve ove obaveze, kao i dio dohotka koji pripada obvezniku - naknada za rad zaposlenog, predstavljaju ukupan trošak rada.⁶

Doprinosi za socijalno osiguranje su uključeni u poreski klin jer se smatraju vrstom direktnih poreza, te su samim tim sastavni dio poreskog sistema u širem smislu. Osnovna razlika između poreza i doprinosa jeste u tome što je namjena sredstava od socijalnih doprinosa unaprijed određena, te se nazivaju destiniranim prihodima, dok namjena sredstava prikupljenih od poreza na zarade nema tu osobinu i sliva se u opštu budžetsku masu. Tako na osnovu uplaćenih doprinosa za socijalno osiguranje, uplatioci stiču određena prava, pa i visina tih prava može biti uslovljena visinom plaćenih doprinosa (npr. veće uplate doprinosa za penziono osiguranje, znače i veću penziju). Sličnost između poreza i doprinosa ogleda se u tome što su doprinosi, kao i porezi, javna i prinudna davanja državi; takođe, isti organ, tj. poreska uprava, u pravilu je nadležan za prikupljanje i jednih i drugih javno-pravnih prihoda.

Oporezivanje rada kroz obavezna plaćanja državi u Republici Srpskoj vrši se preko poreza na dohodak fizičkih lica i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje. Kao što je prethodno razmotreno, iako se doprinosi za socijalno osiguranje ne ubrajaju u poreze u striktnom smislu, oni jesu vrsta obaveznih plaćanja državi koja opterećuju cijenu rada u jednoj zemlji na

---

⁵ Pezerović, A. (2012). Porezni klin u Bosni i Hercegovini, casopis *Financing*, broj 4, str. 5-13

⁶ Ibid., str. 6

sličan način kao i porez na zarade i mogu se svrstati u kategoriju poreza sa stanovišta tretiranja poreza u širem smislu. U skladu s tim postulatom, poreski pritisak na bruto dohodak zaposlenog u Republici Srpskoj pripadajućim porezom na dohodak fizičkih lica i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, regulisan je Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o doprinosima.

Zakon o porezu na dohodak ⁷u primjeni je od 01.01.2007. godine i do danas je nastupio niz izmjena i dopuna pomenutog Zakona, od kojih je posljednja zabilježena u primjeni od 01.09.2015. godine⁸. Prema članu 3. ovog zakona, porez na dohodak fizičkih lica obračunava se i plaća na dohodak od:

- a) ličnih primanja,
- b) samostalne djelatnosti,
- c) autorskih prava, prava srodnih autorskom pravu i prava industrijske svojine,
- d) kapitala,
- e) kapitalnih dobitaka,
- f) iz stranih izvora,
- g) ostalog dohotka.

Prema članu 4. ovog zakona, porez na dohodak plaća se po stopi od 10%. Dalje, prema stavu 1. člana 5. pomenutog zakona, poreskim obveznikom se smatra fizičko lice koje po odredbama ovog zakona ostvaruje oporezivi dohodak. Obveznik poreza na dohodak je rezident Republike Srpske, za dohodak ostvaren u Republici Srpskoj, drugom entitetu, Brčko Distriktu ili drugoj državi. Rezident, u smislu ovog zakona, jeste fizičko lice koje:

- a) na teritoriji Republike Srpske ima prebivalište,
- b) na teritoriji Republike Srpske, neprekidno ili sa prekidima, boravi 183 ili više dana u periodu od 12 mjeseci koji počinje ili se završava u odnosnoj kalendarskoj godini.

Takođe, obveznikom poreza na dohodak, prema istom zakonu, smatra se i nerezident Republike Srpske, za dohodak ostvaren u Republici Srpskoj. Nerezident, u smislu ovog zakona, jeste fizičko lice koje ima prebivalište na teritoriji drugog entiteta, distrikta ili države. Obveznicima poreza na dohodak ne smatraju se nerezidenti iz Federacije BiH i Brčko Distrikta koji ostvaruju dohodak u zajedničkim institucijama i javnim preduzećima BiH koji se nalaze na teritoriji Republike Srpske, za dohodak ostvaren u tim institucijama i javnim preduzećima.

---

⁷ Službeni glasnik Republike Srpske (2006). *Zakon o porezu na dohodak*, Banjaluka: Službeni glasnik Republike Srpske, 01-1144/06

⁸ Službeni glasnik Republike Srpske (2015). *Zakon o porezu na dohodak*, Banjaluka: Službeni glasnik Republike Srpske, 02/1-021-895/15

Prema članu 7. istog zakona, osnovica poreza na dohodak je razlika između ukupnih prihoda ostvarenih u jednom poreskom periodu i ukupnih odbitaka koji su u skladu sa zakonom nužni za ostvarivanje prihoda.

Umanjenje poreske osnovice poreza na dohodak od ličnih primanja podrazumijeva lični odbitak po svakom izdržavanom članu porodice u iznosu od 900 KM godišnje, godišnji lični odbitak u iznosu od 2400 KM, te odbitak po osnovu kamate plaćene na stambene kredite.⁹

Sistem obaveznih doprinosa za finansiranje penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja, osiguranja od nezaposlenosti i dječije zaštite u Republici Srpskoj, regulisani su Zakonom o doprinosima u Republici Srpskoj¹⁰. Prema članu 8. ovog zakona, stope doprinosa iznose:

- a) za penzijsko i invalidsko osiguranje 18,5%,
- b) za zdravstveno osiguranje 12%,
- c) za osiguranje od nezaposlenosti 1%, i
- d) za dječiju zaštitu 1,5%.

MEĐUNARODNA UPOREDIVOST VISINE STOPE POREZA NA DOHODAK I STOPE DOPRINOSA ZA OBAVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE U REPUBLICI SRPSKOJ

Kao što je prethodno ukazano, važeća zakonska stopa poreza na dohodak u Republici Srpskoj iznosi 10%. U nastavku je dat uporedni pregled poreskih stopa poreza na dohodak u BiH i zemljama okruženja i svijeta, u periodu od 2006. do 2015. godine.

Na osnovu prezentovanih podataka možemo uočiti da Bosna i Hercegovina, pa i Republika Srpska, ima gotovo najnižu poresku stopu poreza na dohodak u odnosu na zemlje okruženja i svijeta (jedino Crna Gora ima nižu poresku stopu – 9%). U sadašnjem iznosu od 10%, znatno je niža od evropskog prosjeka koji iznosi 31,8% u 2015. godini, od prosjeka Evropske unije (37,98%), prosjeka zemalja članica OECD-a (41,58%), te od globalnog prosjeka koji je 31,2%.

Stopa poreza na dohodak od 8% koja se primjenjivala u Republici Srpskoj u 2009. i 2010. godini¹¹, bila je najniža stopa poreza na dohodak u poređenju sa zemljama u regionu, pa i u Evropi. Ova činjenica otvara pitanje uticaja druge komponente poreskog klina – doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, na njegovu visinu. Naime, obaveze za doprinose u visini od 33% bruto plate u Republici Srpskoj, koji terete samo zaposlenog, tj. plaćaju se iz plate, a ne na platu (na teret poslodavca), vrlo su visoke u odnosu na zemlje Evrope i svijeta i imaju dominantan uticaj na visinu

⁹ Službeni glasnik Republike Srpske (2015). op.cit., str. 1-5

¹⁰ Službeni glasnik Republike Srpske (2012). *Zakon o doprinosima*, Banjaluka: Službeni glasnik Republike Srpske, broj 01-1829/12

¹¹ Službeni glasnik Republike Srpske (2008). *Zakon i izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak*, Banjaluka: Službeni glasnik Republike Srpske, broj 120/08

poreskog opterećenja rada. U nastavku je dat prikaz stopa doprinosa za obavezno socijalno osiguranje za pojedine zemlje članice OECD-a u periodu od 2000. do 2013. godine.

Tabela 1: Promjene poreske stope poreza na dohodak u BiH i zemljama Izvor: okruženja i svijeta

Location	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Austria	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Belgium	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Bosnia and Herzegovina	10	10	10	8	8	10	10	10	10	10
Chile	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
China	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45
Croatia	45	45	45	45	40	40	40	40	40	40
Germany	42	45	45	45	45	45	45	45	45	45
Greece	40	40	40	40	45	45	45	42	42	42
Hungary	36	36	36	36	32	16	16	16	16	16
Italy	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
Japan	50	50	50	50	50	50	50	50.84	50.84	50.84
Montenegro								9	9	9
Macedonia								10	10	10
Poland	40	40	40	32	32	32	32	32	32	32
Romania	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Russia	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Serbia	10	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Slovakia	19	19	19	19	19	19	19	25	25	25
Slovenia	50	41	41	41	41	41	41	50	50	50
Spain	45	43	43	43	43	45	52	52	52	47
United Kingdom	40	40	40	40	50	50	50	45	45	45
United States	35	35	35	35	35	35	35	39.6	39.6	39.6
Europe average	35.62	35.04	33.49	33.15	33.62	33.4	33.66	32.74	32.7	31.8
EU average	39.9	39.32	37.56	37.03	37.3	37.09	37.46	38.37	38.38	37.78
OECD average	41.88	41.44	40.39	40.26	40.76	40.4	40.88	41.78	41.78	41.58
Global average	32.68	31.96	31.44	30.96	31.25	30.85	31.34	30.99	31.12	31.2

Dostupno na: <http://www.kpmg.com/global/en/services/tax/tax-tools-and-resources/pages/individual-income-tax-rates-table.aspx> [12.01.2016. godine]

Na osnovu prikazanih podataka, možemo zaključiti da je opterećenje rada doprinosima za obavezno socijalno osiguranje u Republici Srpskoj, koji, prema pozitivnom pravu, zemlje terete samo zaposlenog, izuzetno visoko u odnosu na stope doprinosa koje su u primjeni u zemljama članicama OECD-a, gdje posljednji izmjeren prosjek iznosi 9,015%, što je za gotovo cijelih 24% niže u odnosu na Republiku Srpsku.

Tabela 2: Prikaz stopa doprinosa za obavezno socijalno osiguranje u zemljama OECD-a

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Australia	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	..
Austria	14.359	14.322	14.138	14.198	14.116	14.005	13.868	13.665	13.810	14.253	14.137	14.103	14.220	14.593
Belgium	13.572	13.792	13.981	13.888	13.535	13.279	13.113	13.180	13.523	14.019	13.706	13.840	14.111	14.165
Canada	4.751	4.873	4.992	5.052	4.850	4.770	4.750	4.641	4.631	4.834	4.675	4.634	4.768	4.856
Chile	1.370	1.387	1.405	1.383	1.367	1.353	1.281	1.270	1.374	1.422	1.346	1.338	1.391	1.435
Czech Republic	14.395	14.371	14.758	14.961	14.709	14.783	14.869	14.965	14.832	14.220	14.570	14.643	14.745	14.759
Denmark	1.739	1.673	1.154	1.165	1.132	1.077	1.004	0.963	0.933	0.954	0.979	0.983	0.885	0.789
Estonia	10.916	10.678	11.001	10.610	10.328	10.185	10.014	10.365	11.453	12.868	12.779	11.795	11.341	11.087
Finland	11.563	11.618	11.490	11.318	11.209	11.484	11.746	11.461	11.530	12.183	12.105	12.077	12.690	12.731
France	15.517	15.500	15.630	15.892	15.668	15.837	15.960	15.731	15.735	16.262	16.111	16.229	16.455	16.751
Germany	14.168	13.938	13.867	14.040	13.806	13.544	13.255	12.797	12.935	13.953	13.730	13.759	13.945	13.980
Greece	10.047	10.166	11.134	11.269	10.688	11.041	10.266	10.633	10.801	10.117	10.940	10.656	10.799	10.622
Hungary	11.334	11.217	11.333	11.409	11.186	11.498	11.782	12.938	12.799	12.220	11.801	12.866	12.620	12.864
Iceland	2.798	2.760	2.779	2.999	2.942	3.098	3.201	2.882	2.690	2.896	3.923	3.929	3.657	3.631
Ireland	3.656	3.770	3.707	3.695	3.827	3.849	3.887	4.126	4.455	4.506	4.295	4.474	4.159	4.397
Israel	5.235	5.553	5.642	5.752	5.594	5.543	5.368	5.274	5.289	5.095	5.234	5.278	5.063	5.073
Italy	11.585	11.487	11.663	11.813	11.855	12.034	11.970	12.468	12.920	13.208	13.024	12.916	12.970	12.978
Japan	9.368	9.796	9.848	9.757	9.844	10.061	10.288	10.393	11.078	11.044	11.340	11.890	12.279	..
Korea	3.583	3.988	4.167	4.482	4.610	4.773	4.995	5.137	5.379	5.398	5.305	5.651	6.108	6.404
Luxembourg	9.578	10.503	10.571	10.778	10.685	10.627	10.087	10.260	10.576	11.696	11.022	10.979	11.267	11.267
Mexico	2.728	2.856	2.899	2.888	2.796	2.776	2.674	2.693	2.626	2.866	2.849	2.835	2.922	3.059
Netherlands	14.367	12.936	12.539	12.644	12.988	12.408	13.185	12.660	13.568	12.821	13.160	13.806	14.951	..
New Zealand	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Norway	8.923	9.219	9.861	9.767	9.343	8.839	8.643	8.945	8.844	9.844	9.591	9.489	9.577	9.715
OECD - Average	8.605	8.718	8.738	8.754	8.631	8.600	8.516	8.522	8.667	8.857	8.850	8.905	9.015	..

Izvor: Dostupno na: <https://data.oecd.org/tax/social-security-contributions.htm> [12.01.2016. godine]

VELIČINA PORESKOG KLINA U REPUBLICI SRPSKOJ

Da bismo analizirali poreski klin u Republici Srpskoj i sve njegove bitne aspekte, potrebno je prvo utvrditi njegovu stvarnu visinu, s obzirom na to da, kako je prethodno rečeno, zakonska stopa poreza na dohodak i doprinosa za obavezno socijalno osiguranje, zbog brojnih faktora koji deformišu poresku osnovicu, ne prikazuju efektivnu, već nominalnu visinu poreskog opterećenja rada. Postoji više metodoloških pristupa obračunu poreskog klina.

Informacije o poreskom klinu za pojedine zemlje izračunava i objavljuje *KPMG International* u svojoj studiji „*Individual Income Tax Rates Survey*”.¹² Izračunavanje poreskog klina prema metodologiji kojom se koristio *KPMG International*, izvršeno je na sljedeći način¹³:

- polazi se od referentne veličine dohotka za sve zemlje od 100.000 USD, a potom i 300.000 USD na godišnjem nivou, a koju čini bruto plata zaposlenog;
- bruto plata uključuje godišnji neto iznos koji primi obveznik dohotka, zakonske obaveze koje se obračunavaju, odbijaju i plaćaju „na teret” obveznika – zaposlenog (iz bruto plate);
- poreski obveznik koristi samo godišnji osnovni lični odbitak, tj. posmatra se obveznik bez odbitaka za izdržavane članove porodice ili/i drugih odbitaka;
- sve zakonske obaveze: porez i doprinosi koji se plaćaju iz bruto plate, „na teret zaposlenog”, te eventualno druge zakonske obaveze, stavljaju se u odnos sa bruto platom i množe sa stotinu.

Utvrđivanje veličine poreskog klina prema *KPMG International* metodologiji, matematički se može izraziti na sljedeći način¹⁴: $\text{PK} = \frac{\text{BPZ} - \text{NPZ}}{\text{BPZ}}$, gdje navedeni izrazi imaju sljedeće značenje: **PK** = poreski klin; **BPZ** = bruto plata zaposlenog (tj. neto plata zaposlenog + porez + doprinosi na teret zaposlenog); **NPZ** = neto plata zaposlenog (dio bruto plate koji radnik dobije „na ruke”, tj. „na račun”, poslije odbitaka poreza i doprinosa). S obzirom na to da razlika $\text{BPZ} - \text{NPZ}$ predstavlja, zapravo, doprinose na teret osiguranika i porez, poreski klin se može izraziti i na sljedeći način: $\frac{\text{DTZ} + \text{P}}{\text{BPZ}}$, gdje navedeni izrazi imaju sljedeće značenje: **DTZ** = doprinosi na teret zaposlenog; **P** = porez na dohodak.

KPMG International je poreski klin izračunao za ukupno 94 zemlje, a po prvi put u izdanju studije za 2012. godinu obrađena je i BiH. Prema objavljenim rezultatima, BiH je 19. od ukupno 94 zemlje koje su predmet analize visine poreskog klina, što je, shodno okolnostima, izuzetno loša pozicija. Naime, izračunati poreski klin u BiH iznosi 37,5%, od čega stopa poreza na dohodak čini svega 6,5% i najniža je efektivna stopa poreza na dohodak od svih prikazanih zemalja, a doprinosi za obavezno socijalno osiguranje 31%¹⁵ i najviši su od sve obrađene 94 zemlje. Primjenjujući istu

¹² KPMG International (2012), *KPMG's Individual Income Tax and Social Security Rate Survey*, dostupno na <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articlespublications/pages/individual-income-tax.aspx> [16.01.2016. godine]

¹³ Pezerović, A. (2012): *op. cit.*, str. 6

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Iz ovog podatka uočljivo je da je poreski klin za BiH *KPMG International* izračunao (samo) za F BiH: prema Zakonu o doprinosima u F BiH („Službene novine F BiH”, broj 35/98, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08), zbirna stopa doprinosa iznosi 31% iz bruto plate (doprinos za PIO 17%, doprinos za zdravstveno osiguranje 12,5%, doprinos za osiguranje od nezaposlenosti 1,5%), s tim da se plaćaju doprinosi i na teret

metodologiju i važeće zakonske norme koje se odnose na oporezivanje dohotka i plaćanje obaveznih doprinosa za socijalno osiguranje u Republici Srpskoj, izračunaćemo efektivno opterećenje rada i za Republiku Srpsku.

Polaznu osnovu za izračunavanje poreskog klina prema ovoj metodologiji čine dvije osnovice: 100.000 USD i 300.000 USD potencijalno zarađenog bruto dohotka. Matematički gledano, nema značajne razlike u poreskom tretmanu ove dvije veličine bruto dohotka u Republici Srpskoj, jer su stope doprinosa proporcionalne bez obzira na visinu dohotka, a uticaj poreza na dohodak mali zbog niskog udjela u ukupnom pritisku, tako da se analiza može bazirati, u cilju pojednostavljenja obrade, samo na 100.000 USD bruto dohotka.

Tabela 3: Poreski klin u R. Srpskoj na godišnju bruto platu od 100.000 USD

1.	Bruto plata godišnja	100.000
2.	Doprinosi na teret zaposlenog (33%)	33.000
3.	Dohodak prije oporezivanja (1-2)	67.000
4.	Osnovni lični odbitak na godišnjem nivou	1360,85 ¹⁶
5.	Poreska osnovica na godišnjem nivou (3-4)	65.639,15
6.	Porez na dohodak (10%)	6.563,9
7.	Dohodak poslije oporezivanja (3-6)	60.436,1
8.	Ukupno poresko opterećenje (2+6)	39.563,9
9.	Efektivna poreska stopa $((6/1) \times 100)$	6,56%
10.	Efektivna stopa doprinosa $((2/1) \times 100)$	33%
11.	Poreski klin – efektivna stopa poreza i doprinosa – $((8/1) \times 100)$	39,56%

Izvor: Vlastite kalkulacije

Dakle, prema ovom obračunu, poreski klin u Republici Srpskoj na 100.000 USD godišnjeg dohotka iznosi 39,56%. Međutim, imajući u vidu osnovne postulate koji čine temelj analize po metodologiji *KPMG International-a*, dolazimo do zaključka da je sprovedeni postupak teško primjenljiv na ekonomski nerazvijena područja, kakvo je i Republika Srpska. Naime, godišnji bruto dohodakna kom se temelji analiza, u iznosu od 100.000 USD (što je na mjesečnom nivou približno 8.333 USD ili 14.696,06 KM¹⁷), previsok je u odnosu na prosječnu bruto platu isplaćenu u januaru 2016. godine u Republici Srpskoj, koja iznosi 1.313 KM¹⁸.

poslodavca po stopi od 10,5% na bruto platu (6% za PIO, 4% za zdravstveno osiguranje, te 0,5% za osiguranje od nezaposlenosti).

¹⁶ Kursna lista: <https://www.nlbrazvojnabanka.com/Kursnalista.aspx> [14.03.2016. godine]

¹⁷ Kursna lis.: <https://www.nlbrazvojnabanka.com/Kursnalista.aspx> [14.03.2016. g]

¹⁸ Dostupno na: <http://www.rzs.rs.ba/> [17.01.2016. godine]

Smatra se da je svjetski naučni standard u uporedivom mjerenju poreskog opterećenja radne snage definitivno metodologija *OECD-a*, prezentovana u ediciji „*Taxing Wages*“¹⁹. Izračunavanje poreskog klina koji se prema dosadašnjoj metodologiji odnosno koji se koristi *OECD*, vrši se na sljedeći način²⁰:

- u fokusu posmatranja je trošak rada za „prosječnog radnika“ („*average worker*“) kao referentna veličina za svaku zemlju posebno, i to na godišnjem nivou;
- trošak rada uključuje neto iznos koji primi obveznik, zakonske obaveze koje se obračunavaju, odbijaju i plaćaju iz dohotka (tj. doprinose koji se plaćaju na teret zaposlenog i porez na dohodak), kao i doprinose na teret poslodavca;
- poreski obveznik koristi samo osnovni lični odbitak, tj. posmatra se obveznik bez odbitaka za izdržavane članove porodice ili/i drugih odbitaka;
- sve zakonske obaveze (porez i doprinosi „na teret zaposlenog“, doprinosi „na teret poslodavca“, te eventualno druge zakonske obaveze) stavljaju se u odnos sa „prosječnim troškom rada“ i množe sa stotinu.

Trošak rada prosječnog radnika (*average worker*) obuhvata prosjek za privredne djelatnosti, dakle bez uprave, zdravstvene djelatnosti, socijalne djelatnosti, odbrane itd.

Utvrđivanje veličine poreskog klina prema *OECD* metodologiji se matematički može izraziti na sljedeći način²¹: $\text{PK} = \frac{\text{BPZ} + \text{DTP} - \text{NPZ}}{\text{BPZ} + \text{DTP}}$. Poreski klin se može izraziti i na sljedeći način: $\frac{\text{DTP} + \text{DTZ} + \text{P}}{\text{BPZ} + \text{DTP}}$, gdje izrazi imaju sljedeće značenje: **DTP** = doprinos za obavezno socijalno osiguranje koje plaća poslodavac na svoj teret; i **DTP + BPZ** = ukupan trošak rada poslodavca.

Osnovna razlika u odnosu na *KPMG* metodologiju jeste u tome što se sada analiza bazira na prosječnom trošku rada radnika za svaku posmatranu zemlju (a ne 100.000 USD), te se u kalkulaciji koristi podatak o visini prosječne bruto plate u posmatranoj zemlji. Prema posljednjim mjerenjima Republičke agencije za statistiku²², prosječna bruto plata u Republici Srpskoj za 2014. godinu iznosi 1.334 KM na mjesečnom nivou, što je 16.008 KM godišnje.

¹⁹ OECD (2015). op. cit.

²⁰ Pezerović, A. (2012). op. cit., str. 8

²¹ Ibid.

²² Dostupno na: http://www.rzs.rs.ba/static/uploads/bilteni/rad/BiltenStatistike_Plata_Zaposlenosti_i_Nezaposlenosti_Br7.pdf [23.01.2016. godine]

Tabela 4: Poreski klin u Republici Srpskoj prema *OECD* metodologiji

1.	Prosječna bruto plata na godišnjem nivou	16.008 KM
2.	Doprinosi na teret zaposlenog (33%)	5.282,64 KM
3.	Dohodak prije poreza (1-2)	10.725,36 KM
4.	Osnovni lični odbitak	2.400 KM
5.	Poreska osnovica (3-4)	8.325,36 KM
6.	Porez na dohodak (10%)	832,536 KM
7.	Dohodak prije poreza (3-6)	7.492,824 KM
8.	Doprinosi na teret poslodavca	0 KM
9.	Trošak rada (1+8)	16.008 KM
10.	Ukupne obaveze (2+6+8)	6.115,176 KM
11.	Poreski klin (10/9)	38,2%

Izvor: Vlastite kalkulacije

Uočavamo da je veličina poreskog klina dobijena ovim postupkom niža za 1,36% u odnosu na onu dobijenu primjenom *KPMG* International metodologije, u najvećoj mjeri zbog korištenja prosječne bruto plate na godišnjem nivou u Republici Srpskoj kao polazne veličine, a ne 100.000 USD ili 300.000 USD. Razlika se najviše uočava u učešću poreza na dohodak, koji se sada obračunava na manju, prilagođeniju osnovicu, umanjenu takođe za godišnji lični odbitak, te iznosi 5,2%, što je za 1,5% manje u odnosu na isti parametar obračunat po *KPMG* metodologiji. Poreski klin se, dakle, sastoji iz 33% doprinosa na teret zaposlenog i 5,2% poreza na dohodak.

Visina poreskog klina u relativnom iznosu od 38,2% svrstava Republiku Srpsku u grupu zemalja sa vrlo visokim oporezivanjem radne snage. Naime, prosjek zemalja članica *OECD*-a u ovoj oblasti iznosi 35,95%, koji Republika Srpska evidentno premašuje za 2,25%, što je rangira na 17. mjesto na listi sa 34 zemlje članice *OECD*-a. Raspon visine poreskog klina u zemljama *OECD*-a je prilično širok i kreće se od 7% u Čileu do 55,6% u Belgiji.

U zemljama Evropske unije poreski klin se obračunava na 67% prosječne plate, u cilju obezbjeđivanja informacija za niže plaćena zanimanja. Poreski klin na ovaj nivo plate u Republici Srpskoj iznosi 37,5%, što je i dalje vrlo visoko i iznad prosjeka Evropske unije koji iznosi 36,7%, a taj podatak Republiku Srpsku pozicionira na 16. mjesto na listi sa zemljama članicama Evropske unije.

Ukoliko razdvojimo poreski klin na njegove dvije komponente: efektivnu stopu poreza na dohodak i efektivnu stopu doprinosa, uočavamo da je stvarno opterećenje troškova radne snage porezom na dohodak u Republici Srpskoj vrlo nisko (6,56% prema *KPMG* metodologiji, te 5,2%

prema *OECD* metodologiji) u odnosu na referentni prosjek zemalja članica *OECD*-a koji iznosi približno 12,9%, a raspon se kreće od 4,6% u Koreji do 35,6% u Danskoj. Nasuprot tome, stvarna stopa doprinosa na teret zaposlenog u iznosu identičnom zakonskoj – 33% prema obje metodologije, znatno je viša od prosjeka *OECD*-a koji iznosi oko 8,3%.

ANALIZA MOGUĆNOSTI SMANJENJA PORESKOG KLINA U REPUBLICI SRPSKOJ

Smanjenje ovako visoke poreske presije na dohodak u Republici Srpskoj, značilo bi niz koristi za privredu i zaposlene, ali to nije moguće realizovati nezavisno od potrošnje koja se finansira iz ovih izvora (penzije, zdravstvena zaštita, naknade za vrijeme nezaposlenosti, dječija zaštita i dr.), pa je teško pronaći modus koji ne bi ugrozio rad javnih fondova koji su posljednjih godina svakako suočeni sa kontinuiranim deficitima.

Prošlogodišnja inicijativa Vlade Republike Srpske za smanjenje oporezivanja rada predviđa smanjenje ukupne stope doprinosa na platu za 1,4 procentna poena (i to stope zdravstvenog osiguranja za 1%, stope doprinosa za dječiju zaštitu za 0,1% i stope za osiguranje od nezaposlenosti za 0,3%), čime se ukupno poresko opterećenje rada snižava na 36,9%. Međutim, analize pokazuju da predloženo smanjenje stope doprinosa od 1,4% ne može značajno promijeniti status Republike Srpske po pitanju visine oporezivanja rada u međunarodnim okvirima. Naime, poreski klin u iznosu od 36,9% koji se postiže izmjenom, i dalje je iznad referentnog nivoa – prosjeka zemalja članica *OECD*-a u visini od 35,95%, te prosjeka zemalja evro zone (≈36%). Svako dalje snižavanje stope doprinosa upitno je zbog postojećeg sistema penzijskog i invalidskog osiguranja u Srpskoj, koji se u potpunosti oslanja na visinu zarada i visinu uplaćenih doprinosa.

U skladu s tim, preporuke stručnjaka su da je smanjenje poreskog opterećenja rada moguće kompenzovati snažnijim oporezivanjem potrošnje, što su preporuke i Evropske komisije za zemlje članice Evropske unije, za šta je potrebno detaljno analizirati postojeći nivo prihoda, prihodovnu neutralnost takvog postupka, poreske kapacitete R. Srpske, te predvidjeti posljedice takvih mjera na stabilnost ekonomskih tokova.

Naime, studije pokazuju da je tzv. fiskalna devalvacija dobra zamjena u odsustvu instrumenata deviznog kursa, budući da povećanje oporezivanja potrošnje uz istovremeno smanjenje oporezivanja rada, utiče na povećanje cijena domaćih i uvoznih proizvoda, uz istovremeno smanjenje troškova proizvodnje domaćih proizvoda, posebno u intenzivnim djelatnostima.

Domaći ekonomski analitičari utvrdili su da bi povećanje stope PDV-a u Republici Srpskoj za 1% omogućilo smanjenje poreskog klina za 1,54%.²³ Naravno, povećanje može biti i veće od nivoa jednog procentnog

---

²³ Đukić O., Tomić M. (2013). *Kako do nižeg oporezivanja rada bez štete za javne fondove?*, Banja Luka: Centar za istraživanja i studije GEA, str. 21. Dostupno na: http://www.gea.ba/wp-content/uploads/2013/12/brosura_oporezivanje.pdf [25.01.2016. godine]

poena, što bi direktno djelovalo na veće smanjenje poreskog opterećenja konkretnog rada.

Ipak, ne treba zaboraviti da povećanje stope PDV-a sa sobom donosi i određene negativne konsekvence. Naime, neminovno povećanje cijena predstavljaće dodatni pritisak na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, posebno na one koji, barem u kratkom roku, neće osjetiti beneficije poreskog rasterećenja rada (npr. nezaposleni i penzioneri)²⁴, što ovu poresku mjeru čini prilično diskutabilnom.

ZAKLJUČAK

Rezultati dobijeni izvršenim analizama i obračunima u ovom radu, ukazuju na činjenicu da je poresko opterećenje rada u Republici Srpskoj u procentualnom iznosu od 38,2% prema metodologiji *OECD*-a, i 39,56% prema metodologiji *KPMG International*-a, s razlogom okarakterisano kao visoko, posebno u odnosu na prosjek Evropske unije (36%) i zemalja članica *OECD*-a (35,95%).

Preovlađujuća komponenta poreskog klina u Republici Srpskoj, svakako su doprinosi za obavezno socijalno osiguranje koji se plaćaju iz bruto plate, i učestvuju u visini od 33%, što premašuje referentne prosjeke zemalja iz okruženja i svijeta. Poresko opterećenje rada porezom na dohodak u Republici Srpskoj je nisko, uzimajući u obzir zakonsku, nominalnu poresku stopu od 10%, koja je jedna od najnižih u regionu i šire, jer globalni prosjek iznosi čak 31,2%. Efektivna stopa poreza na dohodak je još niža od zakonske i iznosi 6,5%, odnosno 5,2% (u zavisnosti od metodologije u primjeni). Taj podatak ukazuje nam na činjenicu da su korektivne aktivnosti neophodne u domenu opterećenja rada doprinosima za socijalno osiguranje.

Inicijativom za smanjenje stope doprinosa u Republici Srpskoj, koja potiče iz prošle godine, predviđa se smanjenje stope doprinosa za 1,4%. Realizacija tog prijedloga nema uočljiv uticaj na visinu poreskog klina, pokazale su izvršene analize. Ipak, prihodovne potrebe postojećeg sistema penzijskog i invalidskog osiguranja u Republici Srpskoj, koji se temelji na principu „protočnog bojlera“ (tekući zaposleni finansiraju tekuće penzionere), u potpunosti se oslanjaju na visinu zarada i uplaćenih doprinosa, i tako onemogućavaju intenzivno sprovođenje mjera poreske politike usmjereno ka osjetnom smanjenju stope doprinosa.

Uzevši sve navedeno u obzir, dalja korekcija tekućeg nivoa doprinosa u Republici Srpskoj zahtjeva snažno usklađivanje sa postojećim poreskim kapacitetima zemlje, uz sprovođenje dodatnih mjera poput izmjena u oporezivanju potrošnje i drugih alternativnih rješenja čije je efekte i dinamiku neophodno detaljno i oprezno analizirati prije sprovođenja eventualnog reformskog procesa.

---

²⁴ Ibid, str. 24.

ANALYSIS OF THE INCIDENCE OF LABOR TAXATION – TAX WEDGE IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Sonja Gavric, BSc

Abstract: The incidence of labor taxation, through withholding tax and contributions for compulsory social security, serves as an important indicator of the fiscal position of every country and this results from its dominant influence on job market and economic development. However, it often happens that due to different corrective measures, such as personal exemption tax, the nominal rate is not equal to the effective rate by which a concrete income is taxed. Therefore it is necessary to determine the real incidence of labor taxation, or tax wedge, which can be achieved through the implementation of different methodological approaches. This paper shows and compares the results obtained by the use of KPMG International's methodology and OECD's for the Republic of Srpska, which enables an international comparison of the achieved results as well as the analysis of the possibility of reducing the incidence tax rate in accordance with the current situation in the country.

Keywords: *incidence of labor taxation, tax wedge, the Republic of Srpska, income rate, social security contributions.*

LITERATURA

1. Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, <http://www.bhas.ba/> [09.01.2016. godine]
2. Đukić O., Tomić M. (2013). *Kako do nižeg oporezivanja rada bez štete za javne fondove?*, Banja Luka: Centar za istraživanja i studije GEA, dostupno na: http://www.gea.ba/wp-content/uploads/2013/12/brosura_oporezivanje.pdf [25.01.2016. godine]
3. Đukić, O. (2015). *Analiza inicijative za smanjenje stope doprinosa u Republici Srpskoj*, Banjaluka: Centar za istraživanja i studije GEA; dostupno na: <http://www.gea.ba/wp-content/uploads/2015/05/Analiza-inicijative-za-smanjenje-stope-doprinos-a-u-RS.pdf> [09.01.2016. godine]
4. KPMG International (2012). *KPMG's Individual Income Tax and Social Security Rate Survey*, dostupno na: <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articlespublications/pages/individual-income-tax.aspx> [16.01.2016. godine]
5. Narodna skupština Republike Srpske, <http://www.narodnaskupstinars.net/?q=la/akti/usvojeni-zakoni/zakon-o-izmjenama-zakona-o-porezu-na-dohodak> [18.01.2016. godine]
6. NLB Razvojna banka, Kursna lista: <https://www.nlbrazvojnabanka.com/Kursnalista.aspx> [14.03.2016. godine]
7. OECD (2015). *Taxing Wages 2015*, OECD Publishing, Paris. Dostupno na: http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2015-en [10.01.2016. godine]
8. Pezerović, A. (2012). Porezni klin u Bosni i Hercegovini, *Financing*, broj 4.